

Kuinka joulukuun 25 päivästä tuli joulu?

(Lähde: Andrew McGowan "How Dec. 25 became Christmas" – Biblical Archaeology)

Raamattu tarjoaa vain vähän johlankokoja asiaan. Jeesuksen syntymän juhlaa ei mainita evankeliumeissa eikä Apostolien teoissa. Päivämäärää ei ole kerrottu eikä edes vuotta. Raamatun ulkopuoliset lähteet 1. ja 2. vuosisadalta eivät nekään valaise asiaa. Kristityt kirjoittajat Ireneus, Tertullianus ja Origen pilkkaavat roomalaista tapaa juhlaa syntymäpäiviä pitäen sitä "pakanallisena" käytäntönä. Jeesuksen syntymän aika eroaa Hänen kuolinaikansa kertomisesta. Evankeliumit kertovat tarkoin Jeesuksen kuolinhetkestä. Johanneksen mukaan Jeesus ristiinnaulittiin samaan aikaan, kuin pääsiäislampaat uhrattiin. Se olisi voinut olla 14 päivä Nisan -kuuta juuri ennen auringonlaskua. Matteus, Markus ja Luukas mainitsevat kuitenkin viimeisen aterian olleen illalla, 15 päivän alkaessa heprealaisen vuorokausirytmien mukaan. Jeesuksen ristinkuolema olisi siis tapahtunut sinä päivänä.

Pääsiäisellä oli jo ennen Jeesusta pitkä perinne. Jeesuksen jälkeen kristityt antoivat juhalle oman merkityksensä. Sen vietto voidaan johtaa Raamatusta, kuten esim. 1. Kor. 5:7–8: "Peratkaa pois vanha hapatus, että teistä tulisi uusi taikina, niinkuin te olettekin happamattomat; sillä onhan meidän pääsiäislampaamme, Kristus, teurastettu. Viettäköämme siis juhlaa, ei vanhassa hapatuksessa eikä ilkeyden ja pahuden hapatuksessa, vaan puhtauden ja totuuden happamattomuudessa." Pääsiäistä kristityt näyttävät viettäneen jo pian Jeesuksen ajan jälkeen.

Jeesuksen tehtävä, ihmeet, kärsimys ja ylönousemus näyttävät olleen suurin kiinnostuksen aihe 1. ja 2. vuosisadan alun kristityille kirjoittajille. Mutta aikaa myöten Jeesuksen varhaisimmatkin vaiheet alkoivat kiinnostaa. Uudessa testamentissa varhaisimmat kirjoittajat Paavali

James Tissot (1836–1902): Maria vieraillee Elisabethin luona

ja Markus eivät mainitse Jeesuksen syntymää. Matteus ja Luukas puolestaan kuvaavat sitä mutta eivät määrittele sen aikaa. Toisella vuosisadalla Jeesuksen syntymä ja lapsuus nousevat esiin Raamatun ulkopuolisissa kirjoituksissa, kuten Tuomaan evankeliumi ja Jaakobin evankeliumi. Niissä mainitaan monia seikkoja, kuten Jeesuksen isovanhemmat mutta niistäkään ei käy ilmi Hänen syntymänsä aikaa eikä päivää.

Noin 200 jKr. kristitty egyptiläinen, Alexandriasta kotoisin oleva Klemens mainitsee useita eri päivämääriä, joita eri kristilliset ryhmät olivat ehdottaneet. Niiden joukossa ei kuitenkaan ole joulukuun 25 päivää. Klemens kirjoittaa: "Nämä ovat

niitä, jotka ovat määritelleet, eivät ai-noastaan Herramme syntymävuotta, vaan myös päivän ja he sanovat, että se tapahtui Augustuksen 28 hallitusvuotena ja 25 päivä Pachon -kuuta (egyptiläinen kuukausi, meillä 20 toukokuuta)... Koskien Hänen kärsimystään eräät sanovat suurella tarkkuudella, että se tapahtui Tiberiuksen 16 vuotena ja 25 päivä Phameot -kuuta (21 maaliskuuta), ja toiset 25 päivä Pharmuthi -kuuta (21 huhtikuuta) ja toiset, että se oli 19 Pharmuthi -kuuta (15 huhtikuuta) kun Vapahtaja kärsi. Edelleen eräät sanovat, että Hän syntyi 24 tai 25 Pharmuthi -kuuta (20 tai 21 huhtikuuta)."

Voimme päätellä, että asiasta ei ollut varmuutta mutta siitä oltiin kiinnostuneita. Neljännen vuosisadalla Jeesuksen syntymäpäiväksi mainitaan joulukuun 25 päivä läntisen Rooman valtakunnan alueella ja tammikuun 6 päivä idän kirkkojen alueella. Armenialainen kirkko pitää edelleen kiinni ajasta 6 tammikuuta. Useimmille kristityille 25 joulukuuta oli muodostunut Jeesuksen syntymäjuhlan ajaksi ja 6 tammikuuta muistettiin tietäjien saapumista itäisiltä mailta Betlehemiin. Näiden juhlien välinen aika tuli sittemmin tunnetuksi nimellä "joulun 12 päivää".

Varhainen maininta joulukuun 25 päivästä Jeesuksen syntymäpäivänä löytyy 300 -luvun puolivälin roomalaisesta almanakasta, jossa on myös päivät monien kristittyjen piispojen ja marttyyrien muistolle. Joulukuun 25 päivän kohdalla lukee: "natus Christus in Betleem Judeae" (Kristus syntyi Juudean Betlehemissä). Noin 400 jKr., Augustinus mainitsee donatistit, jotka ilmeisesti pitivät joulukuun 25 päivää syntymäjuhlanä mutta eivät viettäneet tammikuun 6:ta. Donatistit näyttäisivät viettäneen joulua jonkun

Tissot: Joosef ja Maria etsivät majapaikkaa Betlehemiästä

vanhemman pohjoisafrikkalaisen kristillisen perinteen mukaan.

Kun Jeesuksen syntymästä oli kulunut n. 300 vuotta, löydämme ihmisiä, jotka mainitsevat Hänen syntymäjuhlaansa vieton kristittyjen keskuudessa. Siitä, kuinka he päätyivät joulukuun aikaan on lähinnä kaksi teoriaa. Suosituin teoria on, että jouluaika on lainattu pakanallisista juhlista. Roomalaisilla oli keskitalven Saturnalia-juhla joulukuun lopulla. Samaan aikaan Pohjois- ja Länsi-Euroopan barbaariheimot viettivät omia juhlaiaan. Vuonna 274 jKr. keisari Aureolus päätti, että auringolle pyhitetään joulukuun 25 päivä. Päivä nimettiin Sol Invictus (voittamaton aurinko). Kristityt ottivat saman juhla-ajan omaan tarkoitukseensa. Sen kautta toivottiin kristillisen sanoman leviävän Rooman valtakunnan alueella.

Tässä teoriassa on ongelmansa. Siitä ei kerro yksikään varhainen kristitty kirjoittaja. Sensijaan he kyllä mainitsevat auringonjuhlan ja Jeesuksen syntymän yhteyden muussa merkityksessä. Kirkkoisä Ambrosius (n.339-397) esim. kuvaa Kristusta tosi aurinkona, joka kirkkaudessa voittaa vanhat jumaluudet. Mutta yksikään kirjoittaja ei edes vihjaa, että kristityt olisivat omineet jonkun toisen juhlan omakseen. Pikemminkin he vaikuttavat ajattelevan, että kyse on sallimuksesta: päivät sattuvat kohdakkoin ja se osoittaa Jeesuksen ylivoimaisuuden vääriin pakanajumaliin nähden.

Vasta 12. vuosisadalla esitettiin ajatus siitä, että Jeesuksen syntymäaika olisi tarkoituksella valittu pakanallisen juhla-ajan kanssa samaan aikaan. Dionysius bar-Salibi mainitsee erään käsikirjoituksen marginaalissa, että syntymäjuhlan aika vaihdet-

Tissot: Jeesuksen syntymä

tiin tammikuun 6:sta joulukuun 25:een, jotta se olisi samanaikainen pakanallisen Sol Invictus -juhlan kanssa. 18. ja 19. vuosisadalla raamatuntutkijat esittivät, että koska varhaiset kristityt eivät tieneet Jeesuksen syntymäaika he yksinkertaisesti muuttivat pakanallisen juhla-ajan omaan tarkoitukseensa sopivaksi sanoen, että se oli Messiaan syntymäaika.

Lähempänä omaa aikaamme tehty tutkimus osoittaa, että monet juhla-aikamme ovat perua pakanallista perinteistä, kun kristillinen uskonto laajeni Pohjois- ja Länsi-Eurooppaan. Joulupuu esim. on keskiajan druidien perinnettä. Mm. se on rohkaissut ajattelemaan, että myös itse päivämäärän alkuperän pitää olla pakanallinen. Monet tutkijat ovat kuitenkin osoittaneet tässä ajattelussa olevia ongelmia. Tärkeimpänä on, että Jeesuksen syntymän ajan arvioinnista on ensimmäinen maininta vuodelta n. 200 jKr., ja sen vietosta n. 300 jKr., jolloin kristityt eivät olleet kovinkaan innokkaasti nojautumassa entisiin ja ilmeisen pakanallisiin käytäntöihin.

On varmaa, että kristillinen usko ja käytäntö ei muodostunut eristyksissä muusta maailmasta. Monet käytännöt ovat verrattavissa ei-kristillisiin tapoihin. Silti ensimmäisten vuosisatojen usein vainottu kristillinen vähemmistö oli tarkka suhteessa pakanallisiin käytäntöihin, uhreihin ja juhla-aikoihin. Kristityille suosiollinen keisari Konstantinuksen aika alkaen 4.vuosi-

▶ sadan puolivälistä vaikuttaa muuttaneen tätä suhtautumista. Vuonna 601 jKr., paavi Gregorius Suuri suositteli kirjeessään, että pakanatemppeleitä ei tuhottaisi vaan ne muutettaisiin kristillisiksi kirkkoiksi. Samoin oli hyvä toimia pakanallisten juhlien suhteen muuttamalla ne kristittyjen marttyyrien muistopäiviksi. Mutta tätä käytäntöä ei ollut vielä 3.vuosisadalla.

Joulukuun 25 päivä näyttäisi olleen käytössä jo ennen vuotta 312 jKr. On myös toinen tapa miettiä jouluajan määrittämisen syitä. Se liittyy Jeesuksen kuoleman ajan ja syntymän ajan vertaamiseen toisiinsa. Ranskalainen Louis Duchesne esitti idean varhain 1900 -luvun alussa ja amerikkalainen Thomas Talley on kehittänyt sitä edelleen. He eivät silti ole ensimmäisiä,

joita tätä yhteyttä ovat tarkastelleet. Noin vuonna 200 jKr., Tertullianus kirjoitti, että Jeesuksen ristiinnaulitsemisen tapahtui maaliskuun 25 päivänä roomalaisen kalenterin mukaan. Siitä joulukuun 25 päivään on 9 kuukautta. Jeesuksen syntymän ilmoitus Marialle ja Hänen ristinkuolemansa ajateltiin tapahtuneen samoina päivinä ja siksi siitä 9 kuukautta olisi Hänen syntymänsä. Ajatus esiintyy myös 4.vuosisadalta peräisin olevassa nimettömässä kirjoituksessa.

Augustinus tunsi tämän ajattelun. Hän kirjoitti, että uskotaan Marian hedelmöittämisen ja Jeesuksen kärsimyksen tapahtuneen samoina päivinä, eli 25 maaliskuuta ja syntymän 25 joulukuuta. Myös idän kirkkoissa nämä asiat yhdistettiin toi-

siinsa. Mutta he käyttivät kreikkalaista kalenteria, jonka mukaan hedelmöittäminen ja ristinkuolema tapahtuivat huhtikuun 6 päivänä ja siitä 9 kuukauden päästä Jeesus syntyi 6 tammikuuta.

Jeesuksen tulon Marian kohtuun ja Hänen kuolemansa yhdistäminen saattaa vaikuttaa oudolta. Se liittyy kuitenkin entiseen ymmärrykseen koskien pelastuksen asian kokonaisuutta. Monissa vanhoissa maalauksissa tämä seikka yhdistyy, kun Marian ilmoituksen yhteyteen kuvataan risti. Se muistutti pelastuksesta Jeesuksen kuoleman kautta jo Marian hedelmöityksen hetkessä. Myös muinainen juutalainen traditio Babylonian Talmudissa yhdistää luomisen ja lunastuksen. Emme voi tietää, kuinka joulukuun 25 päivä lopulta määriteltiin. Joka tapauksessa Jeesuksen syntymä ei meille eikä maailmalle ole vähäpätöinen asia. Ristin-kuolemaa, sovitusta ei ole ilman Vapahtajan syntymää. Siitä meidän pitää kiittää Herraamme ja Lunastajaamme. □

Tissot: Paimenet Jeesus -lapsen luona

Tissot: Itämaan tietäjät